

Felelős szerkesztő: HALÁSZ IMRE. Szerkesztőségi iroda: Franklin-Társulat épületében (egyetem-utca 4.)

KÖZÉRDEK POLITIKAI NAPILAP.

Kiadó-tulajdonos: HALÁSZ IMRE. Kiadó-hivatal: Franklin-Társulat épületében (egyetem-utca 4.)

Az új helyzet és a „Közérdek“

Nagy változás állott be a politikai viszonyokban, mióta a „Közérdek“ pályafutását megkezdte. A régi kormány s a régi pártok leléptek az actio szinteréről, új kormány és új pártok keletkeztek, újabb, hangsúlyosabb jelszavak jöttek díratba, a politikuskok álláspontot változtattak, a hatalmasok kegyeit hajhászok tömege más bálcányok előtt hajt térdet fejet.

A régi viszonyokat és vonatkozásokat megbontó eme nagy változások dacára a „Közérdek“ nem érzi szükségét annak, hogy eredeti programját, melyet megindulása alkalmával maga elé tűzött, a megváltozott politikai dívatnak áldozatul hozza.

Kijelentettük, hogy lapunk nem valamely pártnak vagy pártárgyalatnak, hanem az országnak, a valódi közérdeknek független organuma akar lenni. Kijelentjük ezt ma ismételve.

Kimondottuk, hogy egy jobb fordulatnak kulesát nem beteges koalíciós kísérletekben, hanem egy illúzióktól s minden ideológiától ment, higgadt, bátor magyar érdekpolitika rendszeres és következetes alkotásában keressük. A mit a koalícióban, mielőtt létesült volna, nem kerestünk, azt ma abban, miután mint tény áll előttünk, fel-találni nem bírjuk.

A koalíció tényét méltányoljuk, mint a nyolcz éves meddő közögi partharc befejezését, de e magában öröndetes tényt csak kiindulási pontnak ismerhetjük el, nem pedig létalapnak s létjognak új kormányra nézve, mely azon fényes missiót vándorolja magának, hogy nyolcz év tévedéseinek s hibáinak következményeit jóváteendő.

Azért mi nem állunk azok sorába, kik már előre vakon bizalmat szavaznak az új helyzet urainak. Mint magyar hazafiak, óhajljuk, hogy a magyar kormány erős és hatalmas legyen s neve tisztelettel említtessék a haza határain belül s e határokon túl: de nemcsak jogosnak, hanem elkerülhetlenül szükségesnek tartjuk vele szemben a kritikát s az éber ellenőrzést. S e kritikát és ellenőrzést gyakorolni fogjuk oly tárgyilagossággal s oly szigorú, ahogy azt lelkiismeretünk s legjobb meggyőződésünk sugallja, gyakorolni fogjuk a lojalitás és lovagiaság azon határai között, melyek a művelt ember cselekvényeinek természetes korlátait képezik.

Mi soha sem tartoztunk azok közé, kik a jobboldal s a volt bal-közép közt nem láták más divergenziát, mint az államjogi viszonyra vonatkozó nézeteltérést. Mi eleitől fogva sokkal nagyobbak, sokkal általánosabb jellegűek és sokkal mélyebbre hatónak láttuk az ellen-tételt köztünk s a volt bal-közép közt. Mi a volt bal-közép belpoliti-káját chimaerikusnak, zavarosnak s végonsequentiaiban veszedel-mesnek tartottuk mindenkor s e meggyőződésünknek ismételve leplezettel-

kifejezést adtunk. Ezt tesszük ma is, midőn e belpolitika gyakorlati megkísértésének előestéjén állunk.

As új kormánytól függ, hogy bennünket tényeivel megcsa-foljon. E tények előtt haszafias örömmel fogunk meghajolni. De előleges diadalkiáltásokban ki nem törünk, hangzatos frázisokat a tettek aequivalenséül el nem fogadunk.

Megváltozott a pártállások konfigurációja, helyet cseréltek az emberek; de a legközelebbi jövő nagy politikai problémái ugyan-azok ma is, a melyek ezeltől három hónappal voltak. Előttünk áll a hazánk jövőjére nézve döntő s el nem odázható pénzügyi és nemzetgazdasági leszámolás Ausztriával a vámszövet-ség és a jegybank kérdéseiben; előttünk áll az egyensúly helyre-állítás a államháztartásunkban a pénzügyi, kereskedelmi, forgalmi politika néhez és bonyodalmas feladataival; előttünk áll, mint eme két nagy feladat sikeres megoldásának mellőshetlen pra-missája az állami közigazgatás megteremtése s az ázsiai állapotok megszüntetése, a mi nélkül irrott malaszt marad hazánkban a legbőleőbb pénzügyi és adópolitika s hia álom a nemzetgazdasági emelkedés.

Mi nem látunk időt oly politikában, mely máról holnapra tengeti életét s nagy eszökat, a nemzet jövőjét átkaroló organicus rezéreszméket nem ismer.

Mi nem várunk sikert oly politikától, mely fegyvereit nem az államférfiai gondolatok tárházában, hanem a taktika, az ügyes fogá-sok, a furfangos dialektika rozsdás lomkamarájában keresi.

Mi nem reménylünk nagy eredményeket oly rendszertől, mely fedezetlen deficitteit meg neki a vámszövetség revíziójának, üres pénztárrakkal a bankkérdésnek, a megyei csafrangok cultusával a közigazgatás újjászervezésének. Mi nem vagyunk sem a cosmopoliti-kus, sem a nemzeti illúziók s előítéletek apostolai, mi csak egy örök igazságot ismerünk s ezt hirdetjük, akár tessék a tömegnek, akár nem; ezért küzdünk erős hitével eszméink ki nem maradható diadalának.

Mi nem tudunk rá példát a történelemben, hogy valamely nemzet a korteszöfökök politikája segítségével bejutott volna a nagy-ság pantheonába. Nagy eszökat csak nagy eszöközökkel s nagy erő-feszítéssel lehet megvalósítani. Ezt fogjuk hirdetni mindenkor nem-zetünknek s szüntelenül fülebe fogjuk kiáltani, hogy ne higgyen az ámitóknak, a kik gyöngöseségeinek hizelegnek, hogy annál zajtalanab-bul kisszákmányolhassák.

A kit a miennkel közös szellem lelkesít, tartson velünk, — a ki ellenkező meggyőződésben van, legyen nyílt ellenünk. Nem keres-sük, de nem is rettegjük a harcöt.

A Közérdek rövid fenállása alatt kirtva magának a sajtó első rangu organumai sorában az öt jogosan megítélő állást. Öröm-

mel tapasztaltuk, hogy azon egyáltalán nem loyális fogadtatás dacára, melyben a hazai sajtónak egy része, itt bővebben nem fessegetendő kisszerű indokokból lapunkat részesíté, a „Közérdek“ szavai nem hang-zottak el hatás nélkül a hazában; söt — a mi eddig magyar lappal csak ritka kivételkép történt meg — nyilatkozataink rendszeren méltányoltattak a legtekintélyesebb osztrák, német, francia és belga lapok által is.

As elért siker újabb bizdítás ránk nézre, hogy a művelt közönség bizalmát és elismerését fokozott mércében kiérdemelni igye-kezünk.

Azon jelentékeny anyagi és szellemi erők, melyek a „Közérdek“ rendelkezésére állanak, ama reményre jogosítanak bennünket, hogy ernyedetlen tevékenységünknek sikerülend a művelt olvasó közönség minden jogos igényét teljes mértékben kielégíteni.

Lapunk beosztása marad az eddigi. Összekötteléseink s munka-társaink köre azonban telesen tájult. Legnagyobb reformnak néz elébe tárczarovatunk, melyet az eddig abban műkö-dött erőökön kívül, az ország leggenialisabb jeüllétonis-táinak egyike fog közleményeivel gazdagítani.

A tárczáinkban folyó regény köztetésében részesült. Kiadó-hivatalunk gondoskodott, hogy újonnan belépő előfizetöink e regénynek már közlött részét kívánatra ingyen megkaphassák.

Bel- és külföldi levelezésünk gyarapítására kiváló gondot for-dítottunk s fordítandunk ezután is.

Ö Felsége legközelebbi nagyfontosságú utazásának részleteiről egyik kiváló munkatársunk, mint külön tudósítónk, fogja a „Közérdek“ olvasóit értesíteni.

Halász Imre, a „Közérdek“ felelős szerkesztője.

A „KÖZÉRDEK“ hetenként hétszer jelenik meg; hatszor legnagyobb egész iven mint reggeli lap; hétfőn, illetőleg ünnep utáni napon legnagyobb féliven.

A „KÖZÉRDEK“ kiállítása, melyet a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda eszközl, izlés és elegancia tekintetében a hazai sajtóban egyedül áll s a legelső francia és angol lapok mellé sorakozik.

A „KÖZÉRDEK“ előfizetési ára:

Egy hóra 1 frt 80 kr. Félévre 10 frt. Negyedévre 5 » » Egy évre 20 »

Megrendelések postautalvánnyal legbiztonságosabban eszközölhetök. Az előfizetési pénzek a „KÖZÉRDEK“ kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám (Franklin-Társulat épületében) intézendők.

Könyvtáraknak szálalék nem adatik.

A „Közérdek“ kiadó-hivatala, Budapest, egyetem-utca 4. szám.

Budapest, márczius 23.

Megindult ismét a vasuti agitatio. Egyelőre a budapesti vasuti vasut napirenden. S valóban átmeneti kereskedelmünket tekintve alig van fontosabb vonal, mint a budapest-nándorféhvári, illetőleg zimonyi. Mert ha Törökországban a saloni-alexandriai vaspálya megnyílik és a szerb fejedelemségben a skupstina egyhangu határozata értelmében az alexandriánándorféhvári vonal kiépül, a leg-rövidebb összeköttetés Suez, tehát a keletindiai emporiumok és Európa északi államai közt — Budapest en át fog vezetni. Saloni- és európai szárazföld legközelebbi kikötője — Suezhez.

De meg ha Keletindia a tigris-entré-tési és kisázsiai vasutak által sinekkel köttetik össze az európai szárazfölddel, a mi a jövő évtizedben okvetlenül megtörténik, akkor is Európa észak-nyugoti és nyugoti részének száraz-földi kereskedése Budapestent át fogna venni útját. A kaspi tenger-melléki s a volga-doni összeköttetés csak az orosz kereskedelemre birna fontossággal; Európa centrumának emporiumait tekintve az orosz vonalnak nem léphet-nének versenyre a török-magyar sin-hálózat. — A kaspi-tenger-odessza-jassy-i összeköttetés is csak Budapest kereskedelmi fontosságának emelésére hatna. A világkereskedelem átmeneti szállítmányait illetőleg nem terelhetné el a keletindiai portékát a zimony-bu-dapesti vonalról.

A budapest-zimonyi vasuti összeköt-tetés ezen fontossága okozta, hogy még a pénzkrisis napjaiban sem retteggett vissza a külföldi tőke azon vállalat pouszirosítását; ezen fontosság kellő mérlegelésében találjuk meg okát annak, hogy közlekedési miniszterünk még akkor is folytonosan komolyan foglalkoztak a budapest-zimonyi vonal tanulmányozásával, midőn a „vasut-iszony“ — részint a roppant kamat-biztosítási előlegek, részint a szédelgő korszakban elkövetett hibák miatt — hazánkban tetőpontjára hágott.

Öt irányban tervezett eddig-élve összeköttetés. Kettő szerint a Duna jobb partján haladna a vaspálya, három szerint a balon.

A Duna jobb partján tervezte-tett a Buda-Dunaföldvár-Tolna-Eszék-

Ujvidék-zimonyi vonal összesen 54 1/2 mérföldnyi pályahosszban, meg a Buda-Duna-Földvár-Tolna-Eszék-Vin-kovec-Mitrovicz-zimonyi (56 mfd).

A Duna bal partján a Pest-Czegléd-Szeged-Kikinda-pancsovai (47 mfd); — a Pest-Kun-Szent-Miklós-Szabadka-Ujvidék-zimonyi (44 mfd); és a Pest-Kalocsa-Baja-Zombor-Ujvi-dék-zimonyi (46 1/2 mfd).

A pályamérföld-távolság bizonyítja, hogy a Duna jobb partján haladó vas-utak mind ketteje 8—12 mérfölddel hosszabb volna, mint a Duna bal-partján tervezett vonalok bármelyike. Az átmeneti világ-kereskedelemre szá-mított pályánál — melynek előbb-tübb természetesen versenytársai fognak keletkezni — ez már magában nagy hátrány. Befektetési tőke fejé-ben ezen oknál fogva és mivel sokkal coupírozottabb terepen (terrain) halad, 5—10 millióval többebb szükségel mint a Duna és Tisza közti síkságon haladó vonalok bármelyike; — és a mi fő-érv, Budapestet Bécs érdekei-ben hátrászorítaná, — a memmily-én azon két terv bármelyikének lé-tésítése esetében a Nándorféhvárról Bécs-féle irányított áru nem Pestnek, hanem N.-Kanizsának venné az útját.

Ha ugyanis a Duna jobb partján tervezett vonalok valamelyike épülne, Zimony és Bécs közt a távolság Bu-dapestent át 92, illetőleg 90 1/2 mért-földdel tenne. Budapest megkerülé-lésével pedig, tehát Villány-Bares-Bécsújhelyen át, 87 1/2 mfd-t, tehát 3, illetőleg 5 mfd-del kevesebbet.

A Duna bal partján tervezett vona-lakközül a pest-czegléd-szeged-kikinda-pancsovai, vagyis az osztr. államvas-pálya folytatása Kikindától Pancso-vaig nem jöhet tekintetbe. Nem hisz-szük, hogy hazánkban lehessen egy közlekedési miniszter, ki jószántá-ból egyhamar merne oly irányu tör-vényjavaslatot benyújtani, mely az osztrák államvasutnak kezébe szolgál-tatná a déli kereskedelemnek is mono-poliumát; — s nem képzelhetünk ma-gyar képviselőházat, mely megszerked-nék azt megszavazni. És reméljük, hogy magyar miniszterium nem jó-t többé oly kényszerhelyzetbe, melyben a temesvár-orsovaihoz ha-sználó esatlakozások engedélyezése — vissza nem utasítható bankári követel-mény!

A többi két tervezet megegyezik

abban, hogy Pestről Kun-Szent-Miklós és Ujvidéktől Zimonyig egy trace-on halad; csak a kun-szt.-miklós-ujvidéki vonalrésze különbözik a tervezetektől. Az egyik a Duna szom-szédságában marad, biztosítandó magá-nak azon piacokot, melyek a dunai kereskedelem által élénkösget nyertek, érinti Soltot, Kalocsát, Baját, Bezdán-t és Zombort. A másik egyenesebb, te-hát rövidebb irányt választ, de utja meglehetően pusztaságokat szedel, mindössze Halast, Szabadkát és Kulát érintve. A két tervezet pálya hossza közt a különbség 2 1/2 mérfölddel a kun-szent-miklós-szabadkai vonal javára.

Az építési költségek illetőleg nem hisszük, hogy e két tervezet közt je-lentékenyebb különbség legyen. A k.-sz.-miklós-szabadkai vonalnak versenytársa lenne az osztrák-állam-vasutnak szeged-pesti része; a k.-sz.-miklós-baja-zombori vonalnak a duna-gözhajózási társulat. Utóbbi vonalnak nagy befolyása lehetne a tetemes ka-matbiztosítási előlegekre szoruló duna-drávai vasut forgalmának emelésére — a memmilyen a Nándorféhvárról Eu-rópa délnyugota és nyugota felé irá-nyított szállítmányok a baja-bátaszéki révvidt összeköttetés felhasználásával azon vasutra kerülének, mely mai napság valódi zsákutazat képez s jöve-delmezőségre hosszú ideig nem szá-míthat.

Ezeket tartottuk szükségesnek egész tárgyilagossággal elmondani akkor, midőn ismét kezdetököt veszik a vas-utakat stürgető monstre-deputatiók. Nem beszélünk senki „érdekeiben“, de igenis fontosnak tartjuk azt, hogy ha a vasutépítkezés terén megnyílik ismét egy élénkebb aera, ennek ne rohan-junk neki bekötött szemekkel, mint ezeltől 5—6 évvel tettük s ne enged-jük, hogy most ismét a finanszírozó consortiumok csinálják Magyarorszá-g vasuti politikáját. A vasuti politika terén elkövetett hibák rovása megtelt, nem szabad többebb vétkezni, mert — nincs mire.

Tegnap jelentettük, hogy a vasárnap este tartott miniszteri tanácsban az ország-gyűlés bezásásának időpontja is szóban forgott. Ugy értesülünk, hogy tekintetel-ő felségének dalmátiai útjára, mely egy hónappal tovább távol tartja az uralkodót a kormányával való direct érintkezéstől, már most komoly megfontolás tárgyát ké-

pezi ama trón beszéd tartalmának meg-állapítása is, melylyel a jelen országgyűlés beázatni fog.

Gömör megye kövi kerületének képviselője, Szent-Miklós Pál, választói-hoz intézett nyilatkozatában kijelenti, hogy „Sennyey Pál báró kiváló egyénisége már régóta magára vonta figyelmét, jelen-leg már birja határtalan bizalmát, a lapok-ban gyanusítólag hangzatosított félreértések további kikérülése végett tehát határozot-tan kijelenti, miszerint intentionában a con-servatív irányelvek vezérelni ugyan soha nem fogják; de azért Sennyey zászlója alá áll, mert csak „a Sennyey báró reor-ganisáló terveinek alapján alakulódná kor-mányt tartja egyedül az ország felvirá-g-zása érdekében célravezetőnek.“

A kormányának a szerb con-gressusra vonatkozó nézeteiről köv-etezőket írja a „M. Politika“: A szerb congressus ülésait folytatandó, május vé-gére fog egybehivatni; s a tárgyalások folytatására s bevégezésére ismét Hueber udvari tanácsos, ki ezen ügyben eddig is teljes sikerrel járt el, fog királyi biztoské-pen azon megjelenni. A congressus egyik teendője leend az egyházszervezés szer-vezete s hatásköre, melyek eddigi demago-giai egybeállításuknál fogva képeztek az agitatio főcsúcsát, s Mileticséék uralmának eszközeit. A kormány intentionáról e rész-ben azt halljuk, hogy a szervezkedés ezen kérdéseire igen nagy figyelmet fordítand, s általában az államnak főfelügyeleti jogát a congressus egybehívása s szétoszlása stb. iránt határozottan megóvandja; a congressus statutumokhoz ezzel nem érintkező min-den egyéb tárgyban az egyházi autonomia irányában teljes ön szabadelvű fölléggat fog tanusítani.

Bécs, márcz. 22. (Eredeti levél.) Azon eszme, melyet a német kabinet a királynak az egyes államok törvény-hozását megsértő tulkpásai folytán ezeknek nemzetközi intézkedések ál-tali elhárítására vonatkozólag kevesse-elzött megpendített, ép oly csekély visszhangot látszik találni, mint annak idejében azon ismeretes körirat, mely a conclave lehető esélyeire utalt. Az említett eszme kivételét eddig csak bi-zalmas uton kísérelték meg, de ezen alakban is siker nélkül. Egyelőre csak a római és bécsi német követek-nek jutott feladatuk e tárgyat szóba hozni, de e tekintetben tett észrevéte-leik oly fogadtatásban részesültek, mely a hatalmak megegyezésére nem nyujt kilátást.

Saját konstantinápolyi levelezőnk arról értesít ben-nünket, hogy az angol, német és orosz követek erőlyesen tiltakoztak a Portánál azon eddig még egészen szokatlan eljárás ellen, hogy a nagyvezír a sultán nyilatkozatainak utólagosan oly magyarázatos adhasson, mely által ama nyilatkozatok értelme iránt kétség támadhatna.

Ha levelezőnk jól van értesítve, a fennforgó conflictus csakhamar nagy-vezír elbocsátásával fog végződni. Másfelől gróf Zichy visszahívására Konstantinápolyból semmi legkisebb ok sincs. Az osztrák-magyar nagykö-vet mindenben a legcorrectebb módon járt el. Külügyminisztere utasítása alapján támogatja báró Hirsch vasuti

terveit, később a sultánhoz fordult, hogy akaratáról magának hiteles tudomást szerezzen; miután ez megtörtént, tudatta táviratilag az osztrák-magyar külügyminiszterrel a sultán nyilatkozatát. Erre a nagyvezír egy jegyzőkönyvet terjesztett gróf Zichy elé alá-írás végett, melyben a sultán nyilatkozata elferdítve volt. Gróf Zichy nem hitelesíthetett oly okmányt, mely sze-rinte nem volt correct. Hol van itt a Portának oka arra, hogy gróf Zichy ellen panaszt emeljen? Gróf Zichynek okvetlenül meg kell maradnia állásán, vagy ha a Porta vonakodnék vele érint-kezni, a konstantinápolyi nagyköveti állomást egy ideig betöltetlenül kell hagyni, mert különben egy veszedelmes diplomatiái praecedens-teremténék.

Tudjuk ugyanis, miként szokott a Porta saját államférfiaival gazdálkodni. A nagyvezírek és miniszterek jönnek, mennek minden mélyebb ok nélkül; e változásoknál a török udvar eszö-zvényei s a sultán szeszélye az egyedüli mérvadó. E helyzet már magában véve nem igen kellemes az európai ci-vilisélt államok kormányaira nézve. Ha már most divatba jő, hogy az ide-geen hatalmak nagykövetei is a török kormány szeszélye szerint változ-na, akkor minden diplomatiái actio lehetetlenné válik Konstantinápolyban; mert egy kis eszözyentny mindíg igen könnyű forralni, mely valamely idegen hatalom képviselőjét hamis helyzetbe juttatja a Portával szemben.

Ily viszonyok közt biztosan megő-szölhetjük, hogy Zichy gr. visz-szahívata s az osztrák-magyar kormány tekintélyét Konstan-tinápolyban esökkentené.

A félig civilisélt népekkel szemben bármí tekintetben veszedélyes dolog oly praecedensnek helyet adni, mely gyengeséget árul el. Azért azt hisszük, hogy Andrassy gr. nem törődve azzal, mit tesz vagy nem tesz a Porta nagy-vezírével meghagyja-e vagy elmoz-dítja őt, — egész erőlylyel oda mi-köndend, hogy Zichy gr. megmaradjon állásán.

E combinatióknak természetesen egész más fordulatot adhatna azon körül-mény, ha — mint más oldalról hall-juk — Zichy gr. visszavonhatlanul el-volna határozatra, odahagyni konstan-tinápolyi állását.

